

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертация за придобиване на ОНС „доктор“

по Педагогическа и възрастова психология

на тема

„Влияние на родителските стилове и емоционалната интелигентност върху начините за справяне с конфликтни ситуации при гръцки юноши /
Influence of parenting styles and Emotional intelligence on ways to deal with conflict situations in Greek adolescents“

Докторант: Димитриос Йоанис Варсамис

Научен ръководител: доц. д-р Русанка Манчева

Рецензент: проф. д-р Станислава Стоянова

Докторската дисертация е посветена на актуален за всяко време в човешката история проблем – как стилът на родителско възпитание се отразява на формиране на личността на децата и на изградените им умения в юношеска възраст да решават конфликти и да регулират взаимоотношенията.

В първа глава от дисертационния труд се разглеждат характеристики на юношеска възраст по отношение на когнитивното развитие и социално-емоционалното развитие. Представят се теоретични концепции за функционирането и ролята на семейството при изграждане на личността на детето, типологии на родителските стилове и теории за взаимоотношенията между родителите и детето. Също така в първа глава

от дисертационния труд се дефинира конфликта, проследяват се причини за конфликти, стратегии за разрешаване на конфликти, специално внимание се обръща на конфликти в училище и конфликти в семейството между родители и деца. В първа глава са представени и теоретични концепции за емоционалната интелигентност, както и резултати от предишни изследвания, провеждани върху родителски стилове, емоционална интелигентност и разрешаване на конфликти в юношеството. В увода на дисертационния труд докторантът подчертава, че в научната литература липсват достатъчно изследвания за взаимовръзките между стиловете на родителско възпитание на двамата родители и начините за решаване на конфликтни ситуации в юношеска възраст, както и между стила на родителско възпитание и емоционалната интелигентност, а също така между емоционалната интелигентност и начините за справяне с конфликтни ситуации в юношеството.

Втора глава от дисертационния труд се отнася до методология на изследването, като са формулирани една основна хипотеза (че родителските стилове имат значимо влияние върху емоционалната интелигентност на юношите и техните стилове за справяне с конфликтни ситуации) и 6 подхипотези. Подхипотезите се отнасят предимно до диференциране по пол на взаимовръзката между родителски стилове, емоционална интелигентност и начини на решаване на конфликтни ситуации, като всъщност „диференциране по пол“ е по-точният термин, съответстващ на съдържанието на дисертационния труд, а не „модериране“ (използван в английската формулировка на хипотезите в дисертацията и автореферата на английски език) или „моделиране“ (използван в българския превод на хипотезите в автореферата на български език), тъй като отсъства модераторен модел на взаимоотношенията между пола, родителски стилове, емоционална интелигентност и начини на решаване на конфликтни ситуации. По-добре е в раздела, в който са представени

хипотезите, тяхната формулировка да бъде обоснована с аргументация защо са формулирани именно тези хипотези.

Докторантът е изследвал 142 юноши между 16 и 18 години, както и техните родители – 142 майки и 142 бащи, общо 426 изследвани лица. Използван е въпросник за родителски стилове с автор Шайни, който изследва четири родителски стила – Авторитарен, Авторитетен, Позволяващ и Невключеност на родителя. Докторантът докладва коефициент за вътрешната консистентност на целия въпросник, който е установил авторът на оригиналния въпросник, но докторантът не докладва коефициент за вътрешна консистентност на въпросника в гръцката извадка, нито коефициенти за вътрешна консистентност за всяка от скалите на въпросника. Трябва да се има предвид, че същият въпросник, който докторантът е приложил в неговото изследване в гръцка извадка от родители на юноши, е прилаган за родители на юноши в Гърция и от друг автор (Mussa, S. (2022). Greek adolescents' mothers and fathers differ in their preferred parenting styles. IN 8th International e-Conference on Studies in Humanities and Social Sciences (pp. 207-212). Belgrade, Serbia: Center for Open Access in Science. <http://centerprode.com/conferences/8IeCSHSS/coas.e-conf.08.19207m.pdf>), така че вероятно въпросникът има установени психометрични характеристики за гръцката популация.

Използван е и въпросникът на Томас-Килман за начини на разрешаване на конфликтни ситуации – съперничество, сътрудничество, компромис, избягване и приспособяване. Не са докладвани от докторанта данни за надеждността на скалите от въпросника в гръцка извадка.

Приложен е и въпросник на Шуте и съавтори за изследване на емоционалната интелигентност, по който се получава общ бал и резултати по субскали, отнасящи се до възприемане на емоциите, управляване на своите емоции, управляване на емоциите на другите и употреба на емоциите. Докторантът докладва коефициент за надеждност на целия

въпросник, който е установен от авторите на въпросника, но докторантът не докладва коефициент за надеждност на въпросника в гръцката извадка, нито за всяка от скалите на въпросника.

Методиките на изследването са представени в приложение. Данните са обработени статистически чрез софтуера SPSS като са приложени дескриптивна статистика, хи-квадрат анализ, Т-критерий при независими извадки, АНОВА и корелационен анализ.

Резултатите са представени чрез текст, таблици и фигури. Рецензентът има следните препоръки към начина на представяне на резултатите:

Всички резултати в научната литература по психология на английски език би трябвало да се докладват в просто минало време, а в част от текста (например, коментарите относно Таблица 11) е използвано сегашно време при докладване на резултатите от изследването.

Препоръчително е според правилата на Американската Психологическа Асоциация, резултати от статистически софтуер относно равнище на значимост да се изписват като „p“ вместо „Sig.“ в научни публикации, а в текста на някои места се среща „Sig.“ (например в коментарите към таблици 12, 19, 28 и 30), въпреки че по-често е използвано означението „p“.

Обсъждането на резултатите е съпроводено с позовавания на резултати от предишни изследвания в опит да бъдат обяснени настоящите резултати. За основната хипотеза и всяка подхипотеза е посочено дали данните ги подкрепят. Заключениеето съдържа обобщение на основните резултати.

В дисертацията са формулирани 7 научни приноси. Последният формулиран принос се отнася до възможността резултатите от изследването да бъдат прилагани за създаване на програми за интервенции, прилагани от училищни психолози, за обучение на юношите за

разрешаване на конфликтни ситуации въз основа на тяхната емоционалната интелигентност. Би било ценно докторантът да предложи възможни интервенции за подобряване на уменията на юношите за разрешаване на конфликтни ситуации и за развитие на емоционалната интелигентност на юношите, на база на резултатите от изследването, описано в дисертационния труд. Тогава това би бил научно-приложен принос на докторанта, но в докторската дисертация отсъстват препоръки или програма за възможни интервенции за подобряване на уменията на юношите за разрешаване на конфликтни ситуации и за развитие на емоционалната интелигентност при юношите. Докторантът е работил няколко години като учител в Гърция, като на база на своя педагогически опит, образованието си в областта на педагогиката и психологията и резултатите от дисертационния труд би трябвало да е способен да предложи възможни интервенции, които да бъдат прилагани от училищни психолози за обучение на юношите за разрешаване на конфликтни ситуации въз основа на тяхната емоционалната интелигентност.

В докторската дисертация са цитирани 213 литературни източника, но има някои несъответствия между литературните източници, цитирани в текста на дисертационния труд и тези от списъка с литература – например в текста на стр. 12 и на стр. 14 е цитиран източник „Gladding, 2002“, който липсва в списъка с литература. В списъка с литература са налице източници, които не са цитирани в текста, например източник:

166. Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36,16–47.

Представеният дисертационен труд има несъмнени достойнства, например относно обхватността на изследването и като брой изследвани

лица, и като мрежа от явления, между които се търси и е установена връзка. Докторантът показва умения да организира и представи научно изследване и теоретични концепции. Списъкът с научни публикации на докторанта, представен в автореферата, показва, че е налице съответствие с минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Така че, въпреки някои недостатъци на дисертационния труд, посочени в рецензията, препоръчвам докторант Димитриос Варсамис да придобие образователната и научна степен „доктор“.

10.05.2023 г.

Рецензент:

Проф. д-р Станислава Стоянова

REVIEW

of a PhD thesis for acquiring the educational and scientific degree "PhD"
in Educational and Developmental Psychology
on the topic

“Influence of parenting styles and Emotional intelligence on ways to deal with
conflict situations in Greek adolescents“

PhD student: Dimitrios Ioannis Varsamis

Scientific supervisor: Assoc. Prof. Rusanka Mancheva, PhD

Reviewer: Prof. Stanislava Stoyanova, PhD

This PhD thesis is dedicated to a current problem for every time in human history – how the style of parental upbringing affects the formation of children's personality and their skills to resolve conflicts and regulate relationships in adolescence.

The first chapter of this PhD thesis examines some characteristics of adolescence in terms of cognitive development and socio-emotional development. Some theoretical concepts of the functioning and role of the family in forming the child's personality, some typologies of parenting styles and theories about the relationship between the parents and the child are presented. Also, the first chapter of this PhD thesis defines the conflict and traces the causes of conflicts, strategies for conflict resolution. Special attention is paid to conflicts at school and conflicts in the family between parents and children. The first chapter also presents some theoretical concepts of emotional intelligence, as well as the results from some previous research conducted on parenting styles, emotional intelligence, and conflict resolution in adolescence. In the Introduction part of this PhD thesis, the PhD student emphasizes that the

scientific literature lacks sufficient research on the relationships between the parenting styles of both parents and the ways to solve conflict situations in adolescence, as well as between the style of parental upbringing and emotional intelligence, as well as between emotional intelligence and the ways of dealing with conflict situations in adolescence.

A second chapter of this PhD thesis concerns the methodology of the study, formulating one basic hypothesis (that parenting styles have a significant impact on the emotional intelligence of adolescents and their styles for dealing with conflict situations) and 6 sub-hypotheses. The sub-hypotheses relate primarily to gender differentiation of the relationships between parenting styles, emotional intelligence and the ways of solving conflict situations. In fact, "gender differentiation" is the more accurate term corresponding better to the content of the PhD thesis, rather than "moderation" (used in the English formulation of the hypotheses in the dissertation and Abstract in English) or "modeling" (used in the Bulgarian translation of the hypotheses in the Abstract into Bulgarian), as there is missing any moderator model of gender relationships, parenting styles, emotional intelligence and ways of solving conflict situations. It is better in the section in which the hypotheses are presented, their formulation to be justified by argumentation why namely these hypotheses are formulated.

The PhD student studied 142 adolescents between 16 and 18 years old, as well as their parents – 142 mothers and 142 fathers, a total of 426 studied persons. A parenting style questionnaire (Parenting Style Four Factor Questionnaire) was used. This questionnaire was constructed by Shyny and it explored four parenting styles—Authoritarian, Authoritative, Permissive, and Uninvolved. The PhD student reports a coefficient for the internal consistency of the whole questionnaire that the author of the original questionnaire found, but the PhD student does not report a coefficient for internal consistency of the questionnaire in the Greek sample, nor a coefficient for internal consistency for

each of the questionnaire scales. It should be noted that the same questionnaire that the PhD student applied in his study to a Greek sample of parents of adolescents was also applied to parents of adolescents in Greece by another author (Mussa, S. (2022). Greek adolescents' mothers and fathers differ in their preferred parenting styles. IN 8th International e-Conference on Studies in Humanities and Social Sciences (pp. 207-212). Belgrade, Serbia: Center for Open Access in Science. <http://centerprode.com/conferences/8IeCSHSS/coas.e-conf.08.19207m.pdf>), so this questionnaire probably has some established psychometric properties for the Greek population.

The Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument measuring the ways of resolving conflict situations – competing style, collaborating style, compromising style, avoiding style and accommodating style – was also used. No data on the reliability of the questionnaire were reported by the PhD student in a Greek sample.

The questionnaire Self-Report Emotional Intelligence Test by Schutte and co-authors was also administered for the study of emotional intelligence. A total score is obtained on this questionnaire, as well as the scores on subscales referring to the perception of emotions, managing own emotions, managing the emotions of others, and using emotions. The PhD student reported a reliability coefficient of the whole questionnaire which was established by the authors of the questionnaire, but the PhD student did not report a reliability coefficient of the questionnaire in a Greek sample, nor for each of the sub-scales.

The instruments of the study are presented in an appendix. The data were processed statistically through the SPSS software by applying descriptive statistics, chi-square analysis, T-test for independent samples, ANOVA and correlation analysis.

The results are presented by text, tables, and figures. The reviewer has the following recommendations for the way of presentation of the results:

All results in the scientific literature on psychology in English should be reported in past simple tense, but in part of the text of this PhD thesis (e.g. the comments on Table 11) present tense was used to report the results of this study.

It is recommendable according to the rules of the American Psychological Association, the results of statistical software regarding the significance level to be reported as "p" instead of "Sig" in scientific publications. In the text in some parts, there is "Sig." (e.g., in the comments to Tables 12, 19, 28 and 30), although the abbreviation "p" was more often used.

The discussion of the results is accompanied by referring to the results from some previous studies in an attempt to be explained the current results. For the main hypothesis and each sub-hypothesis, it is indicated whether the data support them. The conclusion contains a summary of the main results.

The PhD thesis contains 7 scientific contributions. The latest scientific contribution is related to the possibility that the results of the study could be applied by school psychologists to the establishment of some intervention programs to educate the adolescents how to solve the conflict situations on the basis of adolescents' emotional intelligence. It would be valuable if the PhD student suggested some possible interventions to improve the adolescents' skills to solve conflict situations and develop their emotional intelligence, based on the results of the research described in this PhD thesis. Then, this would indeed be a scientific-applied contribution of the PhD student, but this PhD thesis lacks any recommendations or a program for possible interventions to improve adolescents' skills for solving conflict situations and developing emotional intelligence in adolescents. The PhD student has worked for several years as a teacher in the Republic of Greece, so on the basis of his pedagogical experience, education in the fields on pedagogy and psychology, and the results of the PhD thesis, he should be able to suggest some possible interventions that could be applied by the school psychologists for training the adolescents how to solve the conflict situations on the basis of their emotional intelligence.

This PhD thesis cites 213 literary sources, but there are some discrepancies between the literary sources cited in the text of the dissertation and those in the list of References – for example, in the text on page 12 and page 14, a source "Gladding, 2002" is quoted, which is missing in the list of References. In the list of References, there are some sources that are not cited in the text of the PhD thesis, for example, the source:

- 167.Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36,16–47.

This PhD thesis has some undoubted merits, for example regarding the scope of the study and the number of the persons studied, as well as in terms of a network of phenomena between which a connection is sought and established. The PhD student shows his skills to organize and present the scientific research and the theoretical concepts. The list of scientific publications of the PhD student presented in the Abstract of the PhD thesis shows a correspondence with the minimum national requirements for acquiring the educational and scientific degree “PhD”. Thus, in spite of some limitations of the PhD thesis indicated in this review, the reviewer recommends the PhD student Dimitrios Varsamis to acquire the educational and scientific degree “PhD”.

10 May 2023

Reviewer:

Prof. Stanislava Stoyanova, PhD